

EVROPSKI BESTSELER #1

SENKA VETRA

KARLOS RUIS SAFON

Kao da su se Gabrijel Garsija Marques, Umberto Eko i Horbe Luis Borhes
udružili da bi stvorili magičnu predstavu.

- *The New York Times Books Review* -

GROBLJE ZABORAVLJENIH KNJIGA

Još uvek se sećam onog svitanja kad me je otac prvi put odveo u posetu Groblju zaboravljenih knjiga. Nizali su se prvi dani leta 1945. i hodali smo ulicama jedne Barselone zarobljene pod nebom od pepela i nekim suncem od pare koje se prolivalo po Rambla de Santa Moniki u girlandi tečnog bakra.

– Danijele, ono što ćeš danas videti ne smeš nikom da ispričaš – upozori me otac. – Ni tvom drugu Tomasu. Nikom.

– Čak ni mami? – zapitah poluglasno.

Moj otac uzdahnu, zaklanjajući se onim tužnim osmehom koji ga je poput kakve senke progonio kroz život.

– Naravno da smeš – odgovori oborene glave. – Pred njom nemamo tajni. Njoj smeš da ispričaš sve.

Nedugo posle građanskog rata, talas kolere odneo je moju majku. Sahranili smo je na Monžuiku na dan mog četvrtog rođendana. Samo se sećam da je padala kiša čitavog dana i čitave noći, i da je, kad sam pitao oca da li nebo plače, njemu ponestalo glasa da mi odgovori. Šest godina kasnije, odsustvo moje majke bilo je za mene još uvek opsena, gromoglasna tišina koju još nisam bio naučio da ućutkam rečima. Moj otac i ja živeli smo u jednom malom stanu u ulici Santa Ana, pored trga gde je bila crkva. Stan je bio smešten baš iznad knjižare specijalizovane za kolekcionarska izdanja i antikvarne knjige, nasleđene od mog dede, jednog očaravajućeg dućana, koji će, verovao je otac, jednog dana preći u moje ruke. Odrastao sam među knjigama, drugujući s nevidljivim prijateljima na stranama koje su se pretvarale u prah i čiji miris još uvek čuvam na rukama. Kao dečak sam naučio da se uspavljujem

prepričavajući majci u polumraku moje sobe dnevna dešavanja, školske dogodovštine, ono što sam naučio tog dana... Nisam mogao da čujem njen glas ni da osetim njen dodir, ali njeno svetlo i njena toplina plamteli su u svakom kutku naše kuće, i ja sam, s verom onih koji još uvek mogu da izbroje svoje godine na prste ruku, verovao da će, ako zatvorim oči i govorim joj, ona moći da me čuje gde god bila. Ponekad, moj bi me otac slušao iz trpezarije i kradomice plakao.

Sećam se da sam se te junske zore probudio vrišteći. Srce mi je tuklo u grudima kao da moja duša želi da prokrči sebi put i potrči niza stepenice. Otac je dotrčao smeten u moju sobu i uzeo me u naručje, pokušavajući da me smiri.

– Ne mogu da se setim njenog lica. Ne mogu da se setim maminog lica – promrmljah bez daha.

Otac me snažno zagrlji.

– Ne brini, Danijele. Ja ću se sećati za obojicu.

Pogledasmo se u polumraku, tražeći reči koje nisu postojale. Tad sam prvi put shvatio da moj otac stari i da njegove oči, oči magle i gubitka, uvek gledaju unatrag. Ustade i razmače zavese da propusti mlaku svetlost zore.

– Hajde, Danijele, obuci se. Želim nešto da ti pokažem – reče.

– Sad? U pet ujutru?

– Ima stvari koje mogu da se vide samo u tami – natuknu otac sinuvši nekim zagonetnim osmehom, koji je verovatno pozajmio iz neke knjige Aleksandra Dime.

Ulice su se još uvek gubile u izmaglicama i rosama kad izađosmo na trem. Ulične svetiljke Ramble crtale su aveniju od pare, trepcući, dok se grad protezao i oslobađao svog akvarelnog kostima. Stigavši u ulicu Arko del Teatro, uputismo se ka Ravalu, ispod luka, ušavši pod svod od plave maglušine. Išao sam za ocem onim uzanim putem, više ožiljkom nego ulicom, dok se blesak Ramble gubio iza nas. Svetlost svitanja cedila se s balkona i simsova u dahovima kose svetlosti koji nisu dopirali do tla. Konačno, moj se otac zaustavi ispred jedne kapijetine od rezbarenog drveta pocrnelog od vremena i vlage. Pred nama se

uzdizalo nešto što mi se činilo napuštenim lešom neke palate, ili nekim muzejom odjeka i senki.

– Danijele, ono što ćeš danas videti ne smeš da ispričaš nikom. Ni tvom prijatelju Tomasu. Nikom.

Neki čovečuljak s licem grabljivice i srebrnastom kosom otvori nam vrata.

Njegov orlovski pogled zaustavi se na meni, neprobojan.

– Dobar dan, Isače. Ovo je moj sin Danijel – objavi moj otac.

– Uskoro će napuniti jedanaest godina, i jednog dana on će preuzeti radnju. Već ima dovoljno godina da upozna ovo mesto.

Taj neki Isak pozva nas da uđemo blagim klimanjem glave. Neka plavičasta pomrčina prekrivala je sve, nagoveštavajući tek obrise jednog mermernog stepeništa i jednu galeriju fresaka nastanjenih figurama anđela i izmišljenim stvorenjima. Sledili smo čuvara kroz taj hodnik palate do jedne velike kružne sale, gde je jedna prava bazilika tame ležala pod kupolom probodenom snopovima svetlosti što su visili sa stropa. Lavirint hodnika i polica prepunih knjiga uspinjao se od dna do vrha, slikajući jednu košnicu protkanu tunelima, stepeništima, platformama i mostovima, koji su dopuštali da se nasluti džinovska biblioteka nemoguće geometrije. Pogledah oca, otvorenih usta. On se nasmeši, namigujući mi.

– Danijele, dobro došao u Groblje zaboravljenih knjiga.

Po hodnicima i platformama biblioteke bilo je načičkano tuce prilika. Neke od njih okretoše se da nas pozdrave izdaleka, i prepoznah lica raznih očevih kolega iz antikvarnoknjižarskog esnafa. Pred mojim desetogodišnjim očima one individue ukazale su se kao kakvo tajno bratstvo alhemičara koji kuju zaveru svetu iza leđa. Moj otac kleknu pored mene i, gledajući me sve vreme u oči, obrati mi se onim blagim glasom obećanja i poveravanja.

– Ovo mesto je tajna, Danijele, svetilište. Svaka knjiga, svaki svezak koji vidiš, ima dušu. Dušu onoga ko ju je napisao, i dušu onih koji su je pročitali i živeli i sanjali s njom. Svaki put kad neka knjiga promeni vlasnika, svaki put kad neko klizi pogledom po njenim stranicama, njen duh raste i jača. Pre sada već mnogo

godina, kad me je otac doveo prvi put ovde, ovo mesto je već bilo staro. Možda jednako staro kao sam grad. Niko ne zna pouzdano otkad postoji niti ko ga je osnovao. Reći ću ti ono što je meni moj otac rekao. Kad neka biblioteka nestane, kad neka knjižara zatvori svoja vrata, kad se neka knjiga izgubi u zaboravu, mi koji poznajemo ovo mesto, čuvari, postaramo se da stigne ovamo. Na ovom mestu, knjige kojih se više niko ne seća, knjige koje su se izgubile u vremenu, žive zauvek, čekajući da stignu jednog dana u ruke nekog novog čitaoca, nekog novog duha. U prodavnici ih mi prodajemo i kupujemo, ali knjige u stvari nemaju vlasnika. Svaka knjiga koju ovde vidiš bila je nečiji najbolji prijatelj. Sada imaju samo nas, Danijele. Misliš li da ćeš moći da sačuvaš ovu tajnu?

Moj se pogled izgubi u neizmernosti onoga mesta, u njegovom očaravajućem svetlu. Potvrdih, i moj se otac nasmeši.

– A znaš šta je najbolje? – upita.

Ćutke odmahnuh glavom.

– Običaj je da, kad neko prvi put poseti ovo mesto, mora da izabere jednu knjigu, onu koja mu se najviše sviđa, i usvoji je, starajući se da nikad ne nestane, da zauvek ostane živa. To je jedno veoma važno obećanje. Za ceo život – objasni moj otac. – Danas je red na tebe.

Tokom skoro pola sata šetkao sam se po zavojima tog lavirinta, koji je mirisao na stari papir, na prašinu i na magiju. Pustih da mi ruka prelazi po avenijama izloženih rikni, iskušavajući moj izbor. Pažljivo sam posmatrao, među naslovima izbledelim od vremena, reči na jezicima koje sam prepoznavao i desetinama drugih koje nisam bio u stanju da identifikujem. Prođoh kroz hodnike i spiralne galerije nastanjene stotinama, hiljadama svezaka, koji su, činilo se, znali više o meni nego ja o njima. Nedugo zatim, pade mi na pamet da se iza korica svake od ovih knjiga otvara jedan beskrajni univerzum za istraživanje i da, izvan ovih zidova, svet pušta da život prolazi u popodnevim fudbala i radijskih serija, zadovoljan time što vidi do mesta na kom mu je pupak i malo dalje. Možda beše ta misao, slučajnost ili njena dična rođaka sudbina, ali tog sam istog časa znao da sam već

izabrao knjigu koju ću usvojiti. Ili bih možda morao da kažem: knjigu koja će usvojiti mene. Pomaljala se stidljivo na kraju jedne police, ukoričena u kožu boje vina, šapćući svoj naslov zlatnim slovima što su plamtela na svetlu koje je vrh cedio iz visina. Približih joj se i pomilovah reči jagodicama prstiju, čitajući u tišini:

Šenka vetra
Hulijan Karaš

Nikad nisam čuo da se pominje taj naslov ili njegov pisac, ali nije mi bilo važno. Odluka je bila doneta. Obostrano. Uzeh knjigu s najvećom brižljivošću i prelistah je, pustivši da joj stranice lepršaju. Oslobođena iz svoje ćelije na polici, knjiga izdahnu oblak zlatnog praha. Zadovoljan izborom, ponovih put po lavirintu noseći svoju knjigu pod rukom s osmehom utisnutim u usne. Možda je opčinjavajuća atmosfera onog mesta i mogla da me očara, ali bio sam siguran da je ona knjiga bila tamo, i da me je čekala godinama, verovatno od pre negoli sam se rodio.

Tog popodneva, kad smo se vratili u stan u ulici Santa Ana, povukoh se u svoju sobu i odlučih da pročitam prve redove svog novog prijatelja. Pre nego što sam primetio, uvuče se u mene, i više nije bilo pomoći. Roman je bio povest o jednom čoveku u potrazi za njegovim pravim ocem, koga nikad nije upoznao i za čije je postojanje saznao samo zahvaljujući poslednjim rečima svoje majke, koje je izgovorila na samrtnoj postelji. Povest o toj potrazi pretvarala se u jednu fantazmagoričnu odiseju, u kojoj se glavni lik borio da povрати izgubljeno detinjstvo i mladost, i u kojoj smo, polako, otkrivali senku jedne uklete ljubavi; sećanje na nju sigurno će ga progoniti do kraja života. Kako je odmicala, struktura priče počeo da me podseća na jednu od onih ruskih lutki koje drže bezbrojne minijature sebe samih u svojoj unutrašnjosti. Korak po korak, naracija se rasipala na hiljadu povesti, kao da je priča prodrila u kakvu galeriju ogledala i njen se identitet razdelio na

desetine različitih odraza i istovremeno ostao jedan jedini. Minuti i sati iskliznuše kao neka opsena. Satima kasnije, zarobljen u priči, jedva primetih kako ponoćna zvona na katedrali zvone iz sve snage u daljini. Zakopan u bakarnoj svetlosti koju je bacala stona lampa, utonuh u svet slika i osećaja kakve dotad nisam poznavao. Likovi koji su mi se učinili tako stvarnim kao vazduh koji sam udisao povukoše me u jedan tunel avanture i misterije iz kog nisam želeo da pobegnem. Stranu po stranu, puštah da me obavija čarolija povesti i njen svet dok dah zore ne pomilova moj prozor i moje umorne oči ne skliznuše poslednjom stranicom. Ispružih se u plavičastoj pomrčini s knjigom na grudima i začuh žamor uspavanog grada kako kaplje po krovovima poprskanim purpurom. San i umor kucali su na moja vrata, ali odbih da se predam. Nisam želeo da prestane omađijanost pričom niti da se oprostim od njenih likova.

Jednom sam prilikom u knjižari mog oca čuo stalnu mušteriju kako kaže da malo stvari tako obeleži čitaoca kao prva knjiga koja zaista nađe sebi put do njegovog srca. One prve slike, odjek reči za koje verujemo da smo ih ostavili za sobom, prate nas celog života i vajaju palatu u našem pamćenju kojoj ćemo se, pre ili kasnije – nije važno koliko knjiga pročitamo, koliko svetova otkrijemo, koliko naučimo ili zaboravimo – vratiti. Za mene, te začarane stranice uvek će biti one koje sam pronašao u hodnicima Groblja zaboravljenih knjiga.

DANI DEDELA

1945–1949

1

Tajna vredi onoliko koliko oni od kojih moramo da je čuvamo. Kad sam se probudio, moj prvi impuls bio je da uključim u postojanje Groblja zaboravljenih knjiga svog najboljeg prijatelja. Tomas Agilar bio je drugar iz škole, koji je posvećivao svoje slobodno vreme i svoj talenat pravljenju najingenioznijih skalamerija, ali skromne upotrebne vrednosti, poput aerodinamičnog koplja ili dinamo čigre. S kime podeliti tajnu ako ne s Tomasom? Sanjajući na javi, zamišljao sam svog prijatelja Tomasa i sebe, obojicu snabdevene lampama i kompasom, spremne da otkrijemo tajne one bibliografske katakombe. Zatim, setivši se svog obećanja, odlučih da okolnosti nalažu ono što se u romanima s policijskim zapletom označava kao drugačiji modus operandi. U podne saletih oca da ga ispitam o onoj knjizi i o Hulijanu Karašu, koje sam u svom entuzijazmu zamišljao slavnima u celom svetu. Moj plan beše da se snabdem svim njegovim delima i pročitam ih od korica do korica za manje od nedelju dana. Kakvo beše moje iznenađenje kad sam otkrio da moj otac, vrstan knjižar i dobar poznavalac kataloga izdavačkih kuća, nikad nije čuo ni reč o *Senci vetra* ili Hulijanu Karašu. Zaintrigiran, on pomno pregleda stranicu s podacima o izdanju.

– Sudeći po ovome, ovaj primerak je deo izdanja od dve hiljade pet stotina primeraka, koje je u Barseloni štampala izdavačka kuća „Kabestanj“ u decembru 1935.

– Jesi li čuo za tu izdavačku kuću?

– Zatvorena je pre nekoliko godina. Ali izvorno izdanje nije to, već drugo, iz novembra iste godine, ali štampano u Parizu... Izdavačka kuća je „Galijano i Neval“. Ne zvuči mi poznato.

– Onda, knjiga je prevod? – upitah, zbunjen.

– Ne pominje se da jeste. Po onome što ovde piše, tekst je original.

– Knjiga na kastiljanskom, izdata prvo u Francuskoj?

– Neće biti prvi put, kakva su vremena – dodade moj otac.

– Možda Barselo može da nam pomogne...

Gustavo Barselo bio je stari kolega mog oca, vlasnik jedne knjižare nalik na pećinu, u ulici Fernando, koji je predvodio krem knjižarskog ceha mog starog. Živeo je neprekidno prilepljen za jednu ugašenu lulu, koja je ispuštala isparenja persijske pijace i opisivao je sebe kao poslednjeg romantika. Barselo je tvrdio da u njegovom rodoslovu stoji neko daleko srodstvo s lordom Bajronom, uprkos tome što je on bio poreklom iz mesta Kaldas de Montbaj. Možda u nameri da potkrepi ovu vezu, Barselo se uvek odevao kao kakav dendi iz devetnaestog veka; šepurio se sa ešarpom, u belim lakovanim cipelama i s monoklom bez dioptrije, koji, sudeći prema zlim jezicima, nije skidao ni u intimnosti zahoda. U stvari, najznačajnije srodstvo u njegovom posedu bilo je ono s njegovim ocem, industrijalcem koji se krajem devetnaestog veka obogatio zahvaljujući manje-više mutnim radnjama. Kako mi je objasnio otac, Gustavo Barselo bio je, tehnički, pun kô brod, i to s knjižarom bilo je više strast nego posao. Voleo je knjige bez ostatka i, mada je on to kategorički poricao, ako bi neko ušao u njegovu knjižaru i zaljubio se u primerak čiju cenu ne bi mogao sebi da priušti, spuštao bi je koliko god bi bilo potrebno, ili bi čak i poklanjao knjigu ako bi procenio da je kupac vrstan čitalac, a ne kakav vetropirasti diletant. Osim ovih osobitosti, Barselo je posedovao slonovsko pamćenje i sitničavost, koji su bili na visini njegovog držanja i bučnosti, ali ako je neko poznavao čudne knjige, to je bio on. Tog popodneva, nakon zatvaranja radnje, moj otac predloži da svratimo do kafea „Els Katr Gats“ u ulici Montsio, gde su Barselo i njegovi pajtaši održavali bibliofilski kružok o ukletim pesnicima, mrtvim jezicima i remek-delima prepuštenim na milost i nemilost štetočinama.

„Els Katr Gats“ se nalazio na puškomet od kuće, i bio je jedno od meni najmilijih mesta u celoj Barceloni. Tamo su se upoznali moji roditelji 1932, i ja sam delom pripisivao svoju putnu kartu za život čarima tog starog kafea. Kameni zmajevi čuvali su fasadu prikovanu za jedno raskršće senki, a njihovi su fenjeri na gas zamrzavali vreme i uspomene. Unutra, ljudi su se stapali s odjecima drugih vremena. Knjigovođe, sanjari i šegrti od duha sedeli su za stolom s utvarama Pabla Pikasa, Isaka Albenisa, Federika Garsije Lorke ili Salvadora Dalija. Tamo se svaka protuva mogla osetiti na nekoliko trenutaka istorijskom ličnošću po ceni jednog espresa.

– Čoveče, Sempere – uskliknu Barselo videvši mog oca kako ulazi. – Rasipni sin. Čemu dugujemo takvu čast?

– Čast dugujete mom sinu Danijelu, don Gustavo, koji je upravo došao do jednog otkrića.

– Pa dodite da sednete s nama, jer ovaj se efemerni susret mora proslaviti – uskliknu Barselo.

– Efemerni? – prošaputah svom ocu.

– Barselo se izražava samo neobičnim rečima – odgovori moj otac poluglasno. – Ti samo čuti, inače će se zaneti.

Njegovi sabesednici napraviše nam mesta u svom krugu, i Gustavo, koji je voleo da se prikazuje velikodušnim u javnosti, navali da nas časti.

– Koliko godina ima momčić? – upita Barselo, gledajući me ispod oka.

– Skoro jedanaest godina – izjavih.

Barselo mi se nasmeši, prepreden.

– To jest, deset. Nemoj sebi da dodaješ godine, gušterčiću, jer će ti ih život već dodati.

Nekoliko sabesednika promrmlja nešto u znak odobravanja. Barselo mahnu jednom kelneru, koji je izgledao kao da samo što nije proglašen istorijskim spomenikom, da pride i uzme porudžbinu.

– Jedan konjak za mog prijatelja Semperea, dobar da bude, a za podmladak jedno mleko sa žumancem, jer mora da poraste. A donesite i malo pršute za meze, ali da ne bude kao ona malopre, e, jer za kaučuk se već brine kuća „Pireli“ – prasnu knjižar.

Konobar klimnu i ode, vukući noge i dušu.

– O tome ja pričam – reče knjižar. – Kako da bude posla? Pa u ovoj zemlji ljudi ne idu u penziju ni kad umru. Evo, na primer, Sid. Pa tu nema pomoći.

Barselo je kušao svoju ugašenu lulu, dok je njegov orlovski pogled pomno ispitivao knjigu koju sam ja držao u rukama. Uprkos svojoj lakrdijaškoj fasadi i tolikom naklapanju, Barselo je mogao da namiriše dobar plen kao što vuk namiriše krv.

– Da vidimo – reče Barselo, praveći se nezainteresovan. – Šta mi to donosite?

Uputih pogled svom ocu. On mi klimnu glavom. Bez okolišanja, ispružih knjigu Barselou. Knjižar je uze znalačkom rukom. Njegovi prsti pijaniste brzo ispitaše teksturu, čvrstinu i stanje. Ne skidajući svoj firentinski osmeh, Barselo je pronašao stranicu s podacima o izdanju i pregledao je s policijskom usredsređenošću čitav minut. Ostali su ga posmatrali u tišini, kao da očekuju čudo ili dozvolu da ponovo dišu.

– Karaš. Interesantno – promrmlja smirenim tonom.

Ispružih ponovo ruku da povratim knjigu. Barselo izvi obrve, ali mi je vrati s ledenim osmehom.

– Gde si je pronašao, dečko?

– To je tajna – odgovorih, znajući da se moj otac verovatno osmehuje u sebi.

Barselo nabra čelo i skrete pogled ka mom ocu.

– Prijatelju Sempere, zbog toga što je o vama reč, i zbog toga koliko vas cenim, i u čast dugog i dubokog prijateljstva koje nas vezuje kao braću, da se dogovorimo za četrdeset dura i kraj.

– To ćete morati da vidite s mojim sinom – ukazao je otac. – Knjiga je njegova.

Barselo mi ponudi jedan vučji osmeh.

– Šta veliš, dečko? Četrdeset dura nije loše za prvu prodaju... Sempere, ovaj vaš mali će daleko dogurati u ovom poslu.

Sabesednici se nasmejaše njegovoj pošalici. Barselo me pogleda zadovoljno, vadeći svoj kožni novčanik. Izbroja četrdeset dura, koji su onda bila celo bogatstvo, i pruži mi ih. Ja samo odbih ćutke. Barselo nabra čelo.

– Da znaš da je pohlepa smrtni greh iz nužde – reče mi on. – Hajde, šezdeset dura i onda otvoriš sebi malu štednu knjižicu, jer u tvojim godinama valja misliti na budućnost.

Odbih ponovo. Barselo baci srdit pogled na mog oca preko svog monokla.

– Mene ne gledajte – reče otac. – Ja sam ovde samo kao pratilac.

Barselo uzdahnu i dobro me osmotri.

– Da vidimo, dečko, šta ti u stvari hoćeš?

– Ono što hoću jeste da saznam ko je Hulijan Karaš, i gde mogu da nađem druge knjige koje je napisao.

Barselo se usiljeno nasmeja i spakova ponovo svoj novčanik, menjajući mišljenje o svom protivniku.

– Vidi, vidi, akademik. Sempere, čime hranite ovo dete? – našali se.

Knjižar se naže ka meni s poverljivim izrazom, i na trenutak mi se učini da sam nazreo u njegovom pogledu određeno poštovanje, kog tamo nije bilo pre nekoliko trenutaka.

– Da se dogovorimo – reče mi. – Sutra, u nedelju, po podne, svrati do biblioteke „Ateneo“ i pitaj za mene. Ti ponesi svoju knjigu da bih mogao da je dobro pregledam, a ja ću ti reći ono što znam o Hulijanu Karašu. *Quid pro quo.*

– *Quid* šta?

– Latinski, momče. Nema mrtvih jezika, samo uspavanih mozgova. Da parafraziram, to znači da nema dura za četiri pezete, ali svideo si mi se i učiniću ti uslugu.

Taj čovek je cedio govorništvo koje je moglo da ubije muvu u letu, ali naslutio sam da bi mi, ako želim da saznam nešto o Hulijanu Karašu, bolje bilo da ostanem u dobrim odnosima s njim. Nasmeših mu se blaženo, pokazujući svoje uživanje u latinštini i njegovoj blagoljublivosti.

– Zapamti, sutra, u Ateneu – presudi knjižar. – Ali ponesi knjigu ili ništa od dogovora.

– Važi.

Razgovor se polako rasprši u žamoru ostalih sabesednika, koji je poticao od rasprave o nekim dokumentima pronađenim u podrumima Eskorijala, a koji su ukazivali na mogućnost da je don Migel de Servantes ništa drugo do književni pseudonim jedne maljave ženetine iz Toleda. Barselo, odsutan, nije učestvovao u zaludnoj debati i samo me je posmatrao kroz svoj monokl s nekim prikriivenim osmehom. Ili je možda samo gledao knjigu koju sam ja držao u rukama.

2

Te nedelje, oblaci su skliznuli s neba i ulice su ležale potopljene pod jednom lagunom vrele izmaglice, od koje su se termometri na zidovima znojili. U rano popodne, bilo je već oko trideset stepeni, krenuh ka ulici Kanuda na svoj sastanak s Barseloom u „Ateneu“, sa svojom knjigom pod rukom i s čelom orošenim znojem. Ateneo je bio – i još uvek jeste – jedan od mnogih kutaka Barselone gde XIX vek još uvek nije primio vest o svom penzionisanju. Kameno stepenište uspinjalo se iz jednog dvorišta palate do jedne sablasne mreže tremova i salona za čitanje gde su izumi poput telefona, žurbe ili ručnog sata bili futuristički anahronizmi. Portir, ili je možda to samo bila uniformisana statua, jedva da je trepnuo kad sam došao. Umakoh na prvi sprat, blagosiljajući krila jednog ventilatora što je šaputao sred pospanih čitača, koji su se topili kao kockice leda nad svojim knjigama i novinama.

Don Barseloova silueta ocrtavala se pored staklenih vrata jednog trema koji gleda na unutrašnji vrt zgrade. Uprkos skoro tropskoj atmosferi, knjižar je bio odeven u svoju uobičajeno gizdavu odeždu, a njegov je monokl blistao u polumraku kao kakav